

Vergaderjaar 2013–2014

33 130

Voorstel voor een Interparlementaire Conferentie Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid

C/ nr. 4

VERSLAG VAN EEN CONFERENTIE

Vastgesteld 14 januari 2014

Een delegatie van beide Kamers der Staten-Generaal heeft op donderdag 5 en vrijdag 6 september 2013 deelgenomen aan de interparlementaire conferentie voor het Gemeenschappelijk Buitenlands, Veiligheids- en Defensiebeleid (GBVB/GVDB) van de Europese Unie in het parlement van Litouwen, de Seimas, te Vilnius.

De Nederlandse delegatie bestond uit mevrouw Eijnsink (Tweede Kamer, PvdA; delegatieleider), de heer Van Kappen (Eerste Kamer, VVD; plaatsvervangend delegatieleider), de heer Ten Broeke (Tweede Kamer, VVD), de heer De Graaf (Eerste Kamer, VVD), mevrouw Hachchi (Tweede Kamer, D66) en de heer Vuijk (Tweede Kamer, VVD). De delegatie werd ambtelijk ondersteund door de heer Gradenwitz en mevrouw Van Genugten namens de Eerste Kamer en door de heer Van Haaster namens de Tweede Kamer.

De Nederlandse delegatie brengt als volgt verslag uit over haar werkzaamheden voorafgaande aan en gedurende de conferentie in Vilnius.

Algemene Nederlandse inzet gedurende de conferentie

Voorafgaande aan de conferentie is de delegatie-inzet door de commissie Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer vastgesteld. Conform deze vastgestelde inzet heeft de delegatie tijdens de conferentie gepleit voor agendering en bespreking van het onderwerp «parlementaire procedures en werkwijzen inzake besluitvorming over militaire inzet» in de volgende conferentie begin april 2014 in Athene. Het doel hiervan is om de verschillende parlementaire procedures in de EU-lidstaten met elkaar te vergelijken en waar mogelijk van elkaar te leren.

Om dit onderwerp toe te lichten heeft de Nederlandse delegatie een *position paper* uitgedeeld waarin de procedure in Nederland (art. 100 Grondwet, Toetsingskader) en een tiental andere lidstaten wordt beschreven. De informatie over andere lidstaten is verkregen via het netwerk van parlementair vertegenwoordigers in Brussel. Dit position

paper is als bijlage gevoegd bij dit verslag¹. Om steun te vergaren voor dit initiatief organiseerde de delegatie op de eerste conferentiedag in Vilnius (donderdag 5 september) een lunchgesprek over dit onderwerp. Verscheidene delegaties namen aan dit gesprek deel, waaronder de Duitse, Griekse, Spaanse en Italiaanse delegatie. De delegatie heeft naar aanleiding van het position paper een amendement op de conferentieconclusies ingediend. Dit amendement is aangenomen, hetgeen betekent dat het Griekse parlement tijdens de volgende conferentie in april 2014 zal zorgdragen voor de agendering en bespreking van het door de Nederlandse delegatie aangedragen thema. De Nederlandse delegatie zal in het vervolgtraject en bij de uitwerking van dit position paper een actieve rol blijven vervullen.

Donderdag 5 september 2013

Ontvangst en briefing door de Nederlandse ambassadeur in Litouwen

De delegatie werd in Vilnius welkom geheten door de Nederlandse ambassadeur in Litouwen, de heer Cees Spaans, en de plaatsvervangend chef de poste, de heer Roy Kenkel. Deze heren informeerden de delegatie over de stand van zaken en actuele politieke ontwikkelingen in Litouwen, waarbij zij de nadruk legden op het Litouwse buitenlandbeleid. De delegatie is aan ambassadeur Spaans en aan de heer Kenkel veel dank verschuldigd voor hun medewerking en begeleiding tijdens het bezoek van de Nederlandse delegatie aan Vilnius.

Litouwse prioriteiten op het terrein van Buitenlandse Zaken en Defensie

Na enkele welkomsttoespraken door onder anderen de president van de Republiek Litouwen, Hare Excellentie Dalia Grybauskaitė, werd het eerste agendapunt geopend: een gedachtewisseling over de prioriteiten van Litouwen ten aanzien van het buitenlands- en defensiebeleid. De focus van Litouwen was gericht op de Oostelijke Partnerschapstop van 28 en 29 november 2013. De Litouwse Minister van Buitenlandse Zaken Linkevicius betoogde dat politieke en economische samenwerking met Oost-Europese landen meerwaarde voor de EU oplevert. De Minister pleitte in dat verband voor de sluiting van de politieke en handelsovereenkomst met Oekraïne, waarmee de hervormingen in dat land verder zouden worden aangemoedigd. Inmiddels is gebleken dat Oekraïne onder druk van Rusland heeft afgezien van deze partnerschapsovereenkomst, de inspanningen van Litouwen ten spijt.

Ook de Litouwse Minister van Defensie, de heer Juozas Olekas, sprak de conferentie over de prioriteiten van de Litouwse regering op het terrein van veiligheid en defensie. Minister Olekas bracht naar voren dat een deel van de besprekingen van de Europese Raad van 19 en 20 december 2013 wordt gewijd aan het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid van de EU. Dat is voor het eerst sinds in 2009 het verdrag van Lissabon in werking is getreden, memoreerde Minister Olekas. De Minister pleitte voor meer zichtbaarheid van het GVDB en voor een herziening van de Europese Veiligheidsstrategie. Nieuwe, actuele vraagstukken op het terrein van cyberveiligheid, energie en maritieme veiligheid maken deze herziening nodig, betoogde de Minister.

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer

Gedachtewisseling met Hoge Vertegenwoordiger Ashton

In haar inleiding noemde Hoge Vertegenwoordiger Catherine Ashton de belangrijkste conflicten waarop de Europese diplomatie inspanningen levert en resultaten boekt. Zo bemiddelt Hoge Vertegenwoordiger Ashton actief in Egypte en wist zij een akkoord te bereiken tussen Servië en Kosovo. Ook is de EU een van de actoren in de onderhandelingen met Iran. Daarnaast noemde mevrouw Ashton de Europese missie «Atalanta» een groot succes. In het operationeel gebied voor de kust van Somalië is piraterij met 93% afgenomen.

Ten aanzien van de crisis in Syrië merkte Hoge Vertegenwoordiger Ashton op dat de EU meewerkt aan het beëindigen van de verdeeldheid en het bevorderen van de vrede. Naar aanleiding hiervan informeerde mevrouw Eijssink naar de strategische consequenties van de crisis in Syrië voor de EU en wilde zij weten welke oplossing de Hoge Vertegenwoordiger voorstelt. Hoge Vertegenwoordiger Ashton beschreef vervolgens de risico's voor de EU ten aanzien van veiligheid, migratiestromen en economie en handel. Volgens mevrouw Ashton dient de EU een geïntegreerde aanpak («comprehensive approach») in te zetten om Syrië te stabiliseren.

Vrijdag 6 september 2013

Gedachtewisseling met de Secretaris-Generaal van de NAVO, Anders Fogh Rasmussen

In zijn speech ging de heer Rasmussen allereerst in op de actuele situatie in Syrië en met name de gifgasaanval op een buitenwijk van Damascus van 21 augustus 2013. Volgens de Secretaris-Generaal van de NAVO kon geconcludeerd worden dat de wapens waren ingezet door het Assad-regime. Rasmussen greep de ontwikkelingen omtrent Syrië aan om te benadrukken dat NAVO-bondgenoten nog altijd een vitaal, gezamenlijk belang hebben in het waarborgen van de veiligheid in en om Europa. Hiertoe merkte hij op dat indien Europa niet meer investeert in de eigen defensie, zowel politiek als financieel, men binnenkort niet meer zal spreken over Europese invloed in de wereld, maar slechts over de invloed van anderen op Europa. Europa bezuinigt sterk op defensie, terwijl opkomende machten juist steeds meer uitgeven op dat terrein. Geschat door Rasmussen zullen de Chinese uitgaven op defensie terrein in 2015 al hoger zijn dan die van de grootste acht EU-lidstaten tezamen.

De heer Rasmussen riep Europa op ambitieus te zijn en traditionele rivaliteiten te laten varen om zo efficiënter samen te kunnen werken. Hij sprak de hoop uit dat lidstaten zich tijdens de Europese Raad in december 2013 voornamelijk zouden concentreren op de volgende drie punten:

- Het versterken van het militair potentieel en het investeren in capaciteiten op het terrein van «intelligence, surveillance en reconnaissance».
- Het tegengaan van fragmentatie van de defensie-industrie door meer competitie toe te staan en verdergaande standaardisering.
- Het nastreven van efficiëntere samenwerking tussen nationale troepen.

In de discussie die volgde, stelde Tweede Kamerlid mevrouw Hachchi namens de delegatie de vraag in hoeverre het bewijs dat de heer Rasmussen leek te hebben aangaande de aanval met chemische wapens in Syrië gedeeld werd met alle NAVO-partners. In antwoord op deze vraag herhaalde de heer Rasmussen zijn opmerking over de bewijsvoering: de gifgasaanval was uitgevoerd vanuit gebied dat onder controle stond van het regime en was gericht tegen gebied dat door de oppositie werd gecontroleerd. Ook gezien de omvang («scope and scale») van de operatie kon, in zijn visie, alleen het regime deze hebben uitgevoerd. Hij voegde

daaraan toe dat het niet logisch zou zijn als de oppositie het zou hebben gedaan en dat ook de Arabische Liga naar het regime wees.

Workshop over het Oostelijk Partnerschap en het strategische belang voor de EU

De workshop stond geheel in het teken van de voorbereiding op de Derde Top voor het Oostelijk Partnerschap, gepland voor 28-29 november 2013 in Vilnius. Dit Partnerschap is het raamwerk voor EU-relaties met Armenië, Azerbeidzjan, Wit-Rusland, Georgië, Moldavië en de Oekraïne. Het belangrijkste punt van discussie was het voornemen om tijdens de Top een Associatieakkoord en een *Deep and Comprehensive Free Trade Agreement* (DCFTA) met de Oekraïne te sluiten. Na een introductie door de heer Audronius Azubalis, vice-voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken van het Litouwse parlement, gaven drie sprekers hun visie op het Partnerschap, te weten mevrouw Sofia Arkelstein (voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken van het Zweedse parlement), Dr. Laurynas Kasciunas (verbonden aan het East European Studies Centre) en de heer Gunnar Wiegand (directeur Rusland en Oostelijk Partnerschap voor de Europese Dienst voor Extern Optreden). Allen onderstreepten de rol die het Oostelijk Partnerschap speelt in de transitie van de eerder genoemde landen naar een democratische rechtsstaat waarin mensenrechten worden gerespecteerd. Ook werd geopperd dat het Oostelijk Partnerschap van groot strategisch belang is voor de EU, zowel op het terrein van de economie als de veiligheid. De (negatieve) druk die Rusland uitoefent op de landen en de rivaliteit die het Oostelijk Partnerschap ondervindt door de door Rusland voorgestelde douane-unie werd als meer dan zorgelijk ervaren, terwijl de onopgeloste conflicten in de regio genoemd werden als de grootste barrière voor vooruitgang.

Workshop over de Europese ambities en prioriteiten in de aanloop naar de Europese Raad

Voor deze workshop waren als gastsprekers uitgenodigd de heer Arnaud Danjean, voorzitter van de subcommissie Defensie van het Europees Parlement, ambassadeur Michael Zilmer-Johns, senior militair adviseur Veiligheid en Defensie van de Europese Dienst voor Extern Optreden en mevrouw Claude-France Arnould, Directeur-Generaal van het Europees Defensieagentschap.

De heer Danjean poogde de verwachtingen voor de uitkomsten van de Europese Raad te temperen. Hij merkte op dat de tekortschietende naleving van de Europese ambities wordt veroorzaakt door een gebrek aan politieke wil in de lidstaten om de benodigde defensiecapaciteiten beschikbaar te stellen. Ambassadeur Zilmer-Johns gaf aan dat de EU het voor defensie beschikbare budget efficiënter zou kunnen benutten. Mevrouw Arnould sloot zich hierbij aan en onderstreepte het belang van gemeenschappelijke standaarden en vereisten om Europese defensiesamenwerking en het proces van «pooling and sharing» van militaire capaciteiten te faciliteren.

Tijdens deze bespreking stelde mevrouw Hachchi aan de heer Danjean (voorzitter commissie Defensie van het Europees Parlement) de vraag of hij met haar van mening was dat de EU een leidende rol toekomt in de ethische en juridische discussie over het gebruik van drones en ander nieuw defensiematerieel. De heer Danjean beantwoordde deze vraag bevestigend.

Procedurele aangelegenheden

In vervolg op de bespreking in Dublin (zie vorig Kamerverslag, Kamerstuk 33 130, B/nr. 3) werd ook bij deze conferentie aandacht besteed aan het

Reglement van Orde van de conferentie. In het kader van de herzieningsprocedure waren alle delegaties in de gelegenheid gesteld om amendementen in te dienen. De amendementen die door Nederland waren ingediend beogen meer structuur, samenhang en continuïteit aan te brengen in de organisatie van de conferentie. De Nederlandse amendementen zijn bijgevoegd². Een ad hoc werkgroep zal alle ingediende amendementen bestuderen en van advies voorzien voor de volgende conferentie in Athene in april 2014. De behandeling zal in Athene worden voortgezet en zo nodig ook nog in de navolgende conferentie in Rome in september 2014.

Aanname van conclusies door de conferentie

Aan het einde van het programma namen de delegaties met algemene stemmen conclusies aan over de conferentie. Deze conclusies zijn overigens niet bindend voor de deelnemende delegaties. De conclusies vormen een weerslag van de besproken onderwerpen en de teneur van de diverse inbrengen. De conclusies van de conferentie betreffen onder meer de Oostelijke Partnerschapstop, de Europese Raad over het GVDB, het conflict in Syrië en de herziening van de Europese Veiligheidsstrategie. Tot slot werd het Nederlandse initiatief om de parlementaire besluitvormingsprocedures voor buitenlandse uitzendingen door de conferentie omarmd; het volgende, Griekse voorzitterschapsparlement werd uitgenodigd om een gedachtewisseling over dit thema te agenderen voor de conferentie in april 2014 in Athene.

Volledigheidshalve zijn de conclusies van de conferentie (Engelstalig) bijgevoegd³.

De voorzitter van de delegatie,
De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer,
Eijssink

De plaatsvervangend voorzitter van de delegatie,
De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking van de Eerste Kamer,
Van Kappen

De griffiers van de delegatie,

Namens de Eerste Kamer,
Gradenwitz

Namens de Tweede Kamer,
Van Haaster

² Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer

³ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer